

Asiantuntijakuuleminen HE 209/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Ympäristövaliokunta 8.11.2022

Lakimies Matias Penttilä, Suomen Kiertovoima ry

KIVO

Mistä lakiesityksessä on kyse? Ehdotus 32 a § - SOTE-alueet jätteen tuottajina

- Hyvinvointialueiden jätehuolto on siirtymässä kunnan vastuulta (jätelaki (JL) 32 §) jätteen haltijan vastuulle (JL 28 §) 1.1.2023, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa.
- Lakiesityksessä ehdotetaan tähän kohdistuvaa siirtymäaikaa vuoden 2025 loppuun saakka.
    - Hyvinvointialue voi halutessaan aloittaa jätehuoltonsa järjestämisen jo tätä ennen
- Jätehuoltovastuun toteuttaminen **vaatii laajoja toimia hyvinvointialueilla**, mutta ne ovat jo erittäin työllistettyjä muiden toiminnan aloittamiseen liittyvien tehtävien kanssa.
- Terveydenhuollossa syntyy tavanomaisen yhdyskuntajätteen lisäksi runsaasti terveydenhuollolle ominaisia erityis- ja ongelmajätteitä, joista iso osa muodostaa **terveys- ja ympäristöriskin** läpi koko jätehuoltoketjun.

Millaisesta jätteestä on kyse?

Sairaalassa syntyvä sekajäte koostuu:

- kierrätykseen kelpaamaton jäte
- palavat sekamateriaalit
- elintarvikkeita sisältävät pakkaukset
- mapit, muovitaskut
- alumiinifoliot ja pussit
- siivousjäte
- likaantuneet muovijätteet
- kertakäyttöimu- ja dreenipussit
- kudoskappaleet, leikkausjättee

Sairaalassa syntyvä vaarallinen jäte koostuu:

- kemikaalijäte
- sytostaattijäte
- lääkejäte
- biologis-eettinen jäte
- särmäisjäte
- elohopeajäte
- tartuntavaarallinen jäte

Kyse ei ole tavanomaisesta jätteestä!

KIVO

Jätehuollon järjestämiseen liittyvät tehtävät ja haasteet

Jätteen tuottaja/haltija

- Selvilläolovastuu jätteen alkuperästä, määrästä, lajista, laadusta; annettava tiedot muille jätehuollon toimijoille (JL 12 §)
- Jätteen haltijan on huolehdittava, että jäte toimitetaan käsiteltäväksi johonkin lähimmistä tarkoitukseen soveltuvista laitoksista (läheisyysperiaate) (JL 19 §)
- Jätteen keräyksen järjestämiseen liittyvät velvoitteet (JA 10 §)
- Jätteen saa luovuttaa vain jätehuoltorekisteriin kuuluvalle kuljettajalle tai ympäristöluvalliselle vastaanottajalle (JL 29 §)
- Jätteen haltijan vastuu jätehuollon järjestämisestä lakkaa ja siirtyy uudelle haltijalle, kun jäte luovutetaan JL 29 §:ssä tarkoitetulle vastaanottajalle. Vastuu ei siirry kuljettajalle, joka kuljettaa jätettä toisen lukuun (JL 30 §).

Jätteen kuljetus

- Kuljettajan on kuuluttava jätehuoltorekisteriin, jota ylläpitävät ELY-keskukset (JL 94 §)
- Tietyille jätteille tarvitaan siirtoasiakirja (JL 121 §)
- Kuljetustoimintaa valvoo kunnan jätehuoltoviranomainen, jolle kuljettajan on toimitettava seurantatiedot (JL 39 §)
- Jätteen kuljettajan on toimitettava jäte jätteen haltijan tai viranomaisen osoittamaan paikkaan. Jos jätettä ei oteta vastaan, kuljettajan on palautettava jäte luovuttajalle, jonka on otettava jäte takaisin (JL 31 §).
- Jätteen kansainväliseen siirtoon tarvitaan pääsääntöisesti SYKE:n myöntämä jätesiirtolupa, pl. ns. vihreän listan jätteet, joilla kevyempi menettely

Välivarasto tai –terminaali

- Jätteen välitystoimintaa harjoittavan kuuluttava jätehuoltorekisteriin (JL 94 §)

Jätteen käsittely

- Ammatti- tai laitosmaisen käsittelijän on noudatettava etusijajärjestystä sitovana velvoitteena, huomioiden elinkaaren aikaiset vaikutukset, ympäristönsuojelun varovaisuus- ja huolellisuusperiaate sekä toiminnanharjoittajan tekniset ja taloudelliset edellytykset. (JL 8 §)
- Toimijalla oltava ympäristölupa, jossa määritellään mm. millaista jätettä ja kuinka paljon toimija saa vastaanottaa. Ympäristöluvassa määritellään myös toiminnan tarkkailu- ja raportointivelvoitteet viranomaisille.

- Julkisen hankinnan ja kilpailutusten läpivienti kestää vähintään 6 kk (keräys kiinteistöllä, nouto, kuljetus, käsittely)
- Sairaalajätteen käsittelyn haasteellisuus – käytännössä vain energiahyödyntäminen mahdollista
- Infrastruktuuria näiden jätteiden käsittelyyn ei synny nopeasti

- Lisäksi muita haasteita, kuten hyvinvointialueiden kiinteistöjen, joita tuhansia, omistussuhteiden, käyttötarkoitusten, kunnossapito- ja puhtaanapitosopimusten selvittäminen
  - Kaikilta osin jätehuollon järjestämisvastuu ei siirry hyvinvointialueelle

KIVO

32 a § - yhteenveto

- Jätehuollon järjestämiseen sisältyy lukuisia tehtäviä:
  - Jätehuolto on *jätteen keräystä, noutoa, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, mukaan lukien koko toiminnan tarkkailua, seurantaa ja raportointia.*
  - Lisäksi jätteen tuottajan on oltava selvillä tuottamansa *jätteen määrästä, ominaisuuksista ja laadusta*, jotta ne voivat varmistaa niiden tulevan *asianmukaisesti käsitellyksi*
    - Näiden tehtävien työllistävyys korostuu tilanteissa, joissa järjestämisvastuu siirtyy, sillä tahon, jolle vastuu siirtyy, on aloitettava puhtaalta pöydältä ilman valmiita prosesseja.
- **Siirtymäaika tarpeen, jotta hyvinvointialueet pystyvät toteuttamaan asianmukaisesti kaikki jätteen haltijan vastuuseen lukeutuvat tehtävät**
  - Hyvinvointialueilla on meneillään useita vastaavia erittäin työllistäviä pakollisia tehtäviä, jotka liittyvät niiden toiminnan alkamiseen ensi vuoden alusta lähtien.
  - Varautumisaikaa tarvitsevat terveydenhuollon jätteiden vastaanottajat!

KIVO

Mistä lakiesityksessä on kyse? – 145 a §

- Esityksessä ehdotetaan kunnallisten jätelaitosten niin kutsutun **ulosmyyntirajan** pysyttämistä 10 prosenttiin liikevaihdosta
  - Kyse siitä, missä määrin jätelaitokset voivat tarjota markkinaehtoisia palveluja – lähtökohtaisesti niiden on tehtävä vain kunnan lukuun kunnalle lakisääteisiä tehtäviä.
  - Kyse **jätteen vastaanoton ja käsittelyn palveluista**, ei esimerkiksi kuljetuksesta.

- Huomioitava, että kunnalla on aina jätehuollon **viimesijainen vastuu –** jos muut toimijat eivät pysty toteuttamaan ***jätehuoltoa ympäristö- ja terveysturvallisesti***, on kunnalla velvollisuus puuttua peliin ja turvata jätehuolto.
  - Kunnan *ensisijainen* vastuu (JL 32 §);
  - kunnan *toissijainen* vastuu (JL 33 §, tilanteissa joissa ei markkinaehtoista tarjontaa);
  - kunnan *viimesijainen* vastuu (mm. hätä- ja onnettomuustilanteet, ympäristönsuojelulain 133.3 § tarkoittamat tilanteet*, muut jätehuoltojärjestelmän toimintahäiriöt)
- **Ulosmyyntiraja osaltaan varmistaa sen, että kunnat voivat ylläpitää tätä toissijaiseen ja viimesijaiseen vastuuseen perustuvaa jätehuollon ”turvaverkkoa”.**

*”Jollei pilaantuneen alueen haltijaa voida velvoittaa puhdistamaan pilaantunutta maaperää, kunnan on selvitettävä maaperän puhdistamistarve ja puhdistettava maaperä.”

KIVO

145 a § jätteenkäsittelykapasiteetin turvaajana

- Kunnan ensisijaiseen vastuuseen perustuva **jätehuolto on omakustanteista** ja perustuu kuntalaisilta perittäviin **jätemaksuihin** (JL 78 §)
    - Jätemaksuilla on lupa kerätä ainoastaan ”kohtuullinen tuotto pääomalle”.
        - Ilman markkinaehtoista toimintaa kaikki investoinnit ylimääräiseen kapasiteettiin on veloitettava kuntalaisilta.
- Toimiva jätehuolto edellyttää vapaana olevaa käsittelykapasiteettia:
    - Huoltovarmuus
        - Hätätilanteet -> jätehuollon toimittava myös (etenkin) poikkeustilanteissa – riittävä käsittelykapasiteetti ja omavaraisuus ensiarvoisen tärkeää tällöin.
    - Markkinoille kelpaamattomien jätteiden turvallinen käsittely ja poisto kierrosta!
    - Vaikutustenarviointi pohjautuu paljolti KKV:n ulosmyyntiä koskevaan selvitykseen, mutta se arvioi vain kilpailuneutraliteettia, eikä se käsittele mm. ulosmyyntirajan teknistaloudellisia vaikutuksia jätehuoltojärjestelmän toimivuuteen, ympäristönsuojelun tasoon, kiertotalouden edistämiseen ja huoltovarmuuden turvaamiseen.
        - **Ulosmyyntiraja mahdollistaa kaikkien jätteiden käsittelykapasiteetin turvaavat investoinnit**

KIVO

KIVO yhdistää yli 5 miljoonaa suomalaista kiertotalouden ainutlaatuiseksi voimaksi

KIVO

SUOMEN KIERTOVOIMA

CIRKULÄRKRAFT FINLAND